

Stjepan Brebrić
Suradnja Hrvatskoga mariološkog instituta KBF-a i Kršćanske sadašnjosti

Kršćanska sadašnjost tijekom godina jedna je od najvažnijih suradničkih institucija Hrvatskoga mariološkog instituta KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, vezano uz izdavanje zbornika, koji uključuju radove s međunarodnih i nacionalnih mariološko-marijanskih simpozija i kolokvija. Hrvatski mariološki institut ide ususret 50. obljetnici djelovanja, koju Kršćanska sadašnjost obilježava u 2018. godini.

Kršćanska sadašnjost tijekom vremena opisuje se kao „izrazito pokoncilski hrvatska katolička i narodna ustanova“ (Josip Turčinović). Ono što su njezini idejni začetnici i suutemeljitelji na početku shvatili kao potrebu vremena, bila je kvalitetna kršćanska literatura, odnosno „zrelija vjerska literatura“. Takva literatura pretpostavlja i takvu misao, istraživanja i izražavanja, što je sve od početka svojstveno općenitoj djelatnosti, odnosno članovima i autorima Hrvatskoga mariološkog instituta.

Kada je stoga riječ o suradnji između Hrvatskoga mariološkog instituta KBF-a i KS-a, po sebi se evocira misao o suvremenim počecima i razvoju „zrelije vjerske literature“ kod nas. Tim pitanjem neki su u Kršćanskoj sadašnjosti bili zaokupljeni i prije samoga osnutka „Centra za koncilski istraživanja, dokumentaciju i informacije *Kršćanska sadašnjost*“ (1968.), odnosno, i prije pokretanja časopisa „Svesci – *Kršćanska sadašnjost*“ (1966./1967.). Pri tom valja istaknuti da su među mnogim zaslužnim pojedincima, kako za HMI, tako i za KS, isti ljudi, iste intelektualne i duhovne snage.

Primjerice, prof. Josip Turčinović već 1962. godine ovako razmišlja:

„Kad zahtijevamo zreliju vjersku literaturu, ne tražimo je u ovome času zato da pokažemo ljepše lice pred „onima vani“, nego najprije zato da otkrijemo pravu dušu i uz budniju svijest brže dozrijevano. Književna djelatnost, naime, kao sredstvo duhovnog komuniciranja, kao izraz k sebi došle misli, uživa povlasticu da osvjetljuje i svoj izvor i zbivanja kroz koja prolazimo, da probuđene težnje usmjeruje i vezuje u organsku cjelinu, da preodgaja i duhovno oplođuje. Iako je, dakle, s jedne strane odraz sredine iz koje niče, književno je stvaranje u isti mah i djelatni čimbenik njezina dozrijevanja i, kao takav, jedan je od uvjeta njezina života. Kada vjerska knjiga zrelo ispunja ovu misiju, ona ujedno postaje i najuvjerljiviji svjedok žive vjerske prisutnosti pred savjestima. Ona, stoga, nije nipošto raskoš, ona je nazamjenjiva potreba. To i jest razlog zašto nam se, dok naša vjerska književnost traži svoj predmet i svoj oblik, imperativno nameće dužnost da o njoj ozbiljno razmislimo“ (J. Turčinović, *Misao vjere. Izabrani spisi*, sv. 1, KS, Zagreb, 2010., str. 427-428).

Za zbornik „Štovanje Bogorodice na području Sisačke biskupije“ slobodno možemo ustvrditi, kako nije riječ ni o kakvoj raskoši - niti po sadržaju, niti po upadljivo lijepome likovno-grafičkome ili tiskarskome ostvarenju -, nego o nezamjenjivoj potrebi.

Dosadašnji zbornici Hrvatskoga mariološkog instituta kontinuirano se objavljuju u biblioteci Kršćanske sadašnjosti „Teološki radovi“.

O toj, jednoj od prvih biblioteka KS-a, Tomislav Janko Šagi-Bunić 1978. godine piše:

„Kršćanska sadašnjost te iste godine 1969. smiono otpočinje dva pothvata, koliko dalekosežna toliko i rizična i neizvjesna: biblioteku „Teološki radovi“ i biblioteku „Volumina theologica“. Prva je biblioteka otpočela u lipnju 1969. Njezina je namjena da donosi samo izvorne teološke radove naših teologa na hrvatskom jeziku, prije svega doktorske disertacije, ali i druge istraživačke i stručne teološke radnje, da se tako podupre i potakne razvitak domaće teologije. Pošlo se time u svjesni rizik: opće je mišljenje kod nas bilo da se za takva djela neće kod nas naći čitatelja. (*U bilješci*: „Dosadašnje je iskustvo pokazalo da za izdanja te biblioteke postoji relativno slabiji interes, bar još uvijek, u našoj sredini. Probuditi taj interes, to je jedan od zadataka koji još stoje pred nama. Mislim da smo postigli etapu kad možemo reći da to nije više beznadno“) (T. J. Šagi-Bunić, *Deset Godina Kršćanske sadašnjosti (1968.-1978.)*, u: B. Z. Šagi, *Kršćanska sadašnjost u misli svojih utemeljitelja*, KS, Zagreb, 2008., str. 37; bilj. 58).

Koliko je danas u tom smislu više razloga za nadu, nisam siguran, ali treba se nadati.

Konkretna suradnja između Kršćanske sadašnjosti i onoga što kasnije, od uspostave do danas, pokriva područje djelatnosti Hrvatskoga mariološkog instituta KBF-a, započinje vrlo rano, već 1971. godine, kad je KS ostvarila svoju prvu filmsku produkciju – dokumentarni film „Katolička Crkva u Hrvata“ u trajanju od 32 minuta (scenarij i tekst: Josip Turčinović / režija: Frano Vodopivec / glazba: Anđelko Klobučar / laboratorijska i tonska obrada: Jadran film, Zagreb).

Prvi KS-ov film tako na neki način nastaje na narudžbu Nacionalnoga odbora Međunarodnoga mariološko-marijanskoga kongresa, održanoga u Zagrebu 1971. godine. Taj je film najprije prikazan sudionicima kongresa, jer se povodom tada već VI. mariološkog i XIII. marijanskog kongresa sudionicima željela pružiti prilika upoznati Crkvu domaćina, njezinu prošlost i aktualne probleme. Film je imao odličan prijam kod nas, a kasnije je prikazan i na televizijama više zemalja u svijetu. Specijalno, kongresno izdanje AKSA-e (Aktualnosti Kršćanske sadašnjosti) izvješćuje u kolovozu 1971. o prikazivanju toga filma i opisuje ga kao posebnost bez predloška u hrvatskoj kinematografiji. Kasnije slijedi suradnja između KS-a i HMI-a i u organizaciji kongresa, simpozija, a zatim i prirodno – zacijelo i zbog ove „pretpovijesti“ – u izdavanju zbornika s mariološko-marijanskih kongresa, međunarodnih i domaćih.

Hrvatski mariološki institut od svojega osnutka redovito organizira samostalno ili u suradnji nacionalne mariološke simpozije, a također sudjeluje na međunarodnim mariološkim simpozijima. Zbornici, poput ovoga, plod su radova povezanih s tim simpozijima, međunarodnim i nacionalnim, a do danas ih je objavljeno oko 20. Ovo je, koliko

mi je poznato, devetnaesti u nizu. Ovisi kako se broje – neki su radovi objavljeni kao zasebne edicije, neki u raznim periodičkim publikacijama. Što se Kršćanske sadašnjosti tiče, ovo je 16. knjiga u našoj biblioteci „Teološki radovi“, u kojoj smo do sada, uključujući zbornike s mariološko-marijanskih simpozija, objavili oko 85. svezaka. Impozantan je, očito, broj zbornika mariološko-marijanskih simpozija u ovoj biblioteci, koja je zamišljena tako hrabro i rizično već na počecima nakladničke djelatnosti Kršćanske sadašnjosti i svakako treba pohvaliti Hrvatski mariološki institut što je upravo zapaženo odgovorio ili pridonosio realizaciji ideje onih koji su pokretali biblioteku „Teološki radovi“, jer svi ti zbornici bez ikakve rezerve zadovoljavaju osnovne kriterije koji su postavljeni za ovu biblioteku: domaće izvorno znanstveno stvaralaštvo, koje ne zaostaje za takvim tijekovima i takvom razinom pristupa u svijetu. I k tome je riječ o „zreloj vjerskoj literaturi“, koja nam je potrebna, radi nas, ne radi toga da pokažemo drugima koliko smo u pogledu teološke pismenosti razvijeni, nego da se doista teološki opismenjemo.

Možda je istraživalačka i znanstvena razina nekada dosegnuta na višem, nekada na nešto nižem nivou, kao što je to slučaj i sa svim drugim znanstvenim obradama, ne samo kod nas, nego i drugdje. Svakako je to očekivano za publikacije kao što su zbornici, jer uz sve bogatstvo i interdisciplinarnost, postoji raznolikost u metodi i ciljevima, od autora do autora, kao i korisne dopune nosivim znanstvenim radovima, poput raznih priloga čija je svrha praktičnost, aktualizacija, ili popularizacija neke teme.

Toga ne nedostaje niti ovome zborniku i to je dobro. Ipak, općenito možemo reći da je malo koje područje kod nas tako sustavno, kontinuirano i izvorno znanstveno obrađivano kroz proteklih pedesetak godina, kao što je to područje mariologije, marijanske duhovnosti, kršćanske, katoličke kulture obilježene mariološko-marijanskom sastavnicom kao izrazitom i u nekim aspektima ključnom, osobito na našem, hrvatskome povijesnom prostoru.

Uloga Hrvatskoga mariološkog instituta u tome je nezamjenjiva i neprocjenjiva, a nama je, kao stalnome suradniku u nakladničkome dijelu toga velikoga pothvata, iznimna čast što smo dijelom te velike znanstvene i ujedno znanstveno-popularizatorske tradicije, tim više, što svi pristupi mariološkim i marijanskim obradama od početka imaju jasan cilj dublje prouke, ali i širenja pobožnosti prema Majci Božjoj, u skladu s općom tradicijom Crkve, kao i posebnostima naše hrvatske inačice te tradicije.

Tako zbornici Hrvatskoga mariološkog instituta imaju osim teološke vrijednosti i redovite znanstvene interdisciplinarnosti, kao dodatne, rekao bih „egzemplarne“ vrijednosti, također i svoje posve praktično, duhovno i kulturalno značenje i potrebno je na sve načine održati taj slijed dobrih i uspješnih ostvarenja.

Sasvim sigurno veliku važnost uopće u postojanju jednoga takvoga teoretsko-praktičnoga kontinuiteta u pristupu mariološko-marijanskim temama imamo zahvaliti mariologiji kao teološkoj znanstvenoj disciplini. Ova današnja mariologija naslanja se po svojim plodovima na bogato razdoblje hrvatske mariologije najprije između dvaju svjetskih ratova, zatim i u onim jalovim znanstveno-teološkim i publicističkim godinama nakon Drugoga svjetskoga rata, kada također imamo velika, svjetski značajna imena hrvatske mariologije. I sada su ovdje naši ponajbolji mariolozi – da spomenem samo one koji sudjeluju

u predavljanju – prof. Karlić, koji je objavio već toliko radova s područja mariologije, pokrenuo istraživačke projekte i potaknuo razna pojedinačna istraživanja, kao i biskup Vlado Košić, koji je i autor priručnika, skripte s područja mariologije, objavljene u Kršćanskoj sadašnjosti 2003. godine pod naslovom „Marija, majka Sina Božjega“. Dakako, na većinu autora - a često se ponavljaju u raznim izdanjima mariološko-marijanskih zbornika - odnosi se kvalifikacija izrečena o dvojici ovdje prisutnih znanstvenika, a posebno me veseli da se toj skupini zauzetih mariologa priključuje onedavno i doc. dr. sc. Valerija Kovač, urednica ovoga zbornika.

Hrvatskih mariologa, znanstvenica i znanstvenika, koji se teološkoj mariologiji pridružuju s raznih područja znanosti, puno je više upravo u suvremeno doba. Njihov prinos mariološko-marijanskim proukama valja posebno istaknuti. Prvo, doprinose potrebnoj znanstvenoj interdisciplinarnosti. Drugo, ostvaruju izvorna znanstvena postignuća u skladu s vlastitostima pojedine znanstvene grane ili discipline. Treće, specifično razjašnjuju i potvrđuju tradiciju odnosa između vjere i kulture, što je na području mariološko-marijanskih istraživanja osobito plodonosno. To je vrlo važno, jer iako možemo razlikovati „kršćansku“ i „vjersku“ kulturu (ak. Ivan Supićić), ohrabruje nas činjenica o utjelovljenju kršćanske vjere u tradiciji marijanske kulture našega naroda. U tom smislu poticajne su i trajno aktualne riječi svetoga pape Ivana Pavla II., koji nas poučava da „vjera koja nije postala kultura, vjera je koja nije prihvaćena potpuno, nije shvaćena cjelovito i nije življena vjerno“ (*L'Osservatore Romano*, 28. VI. 1982.).

Važan je priređivačko-urednički doprinos izdavanju zbornika – onima, koji su objavljeni u suradnji s Kršćanskom sadašnjošću, priređivači ili urednici jesu: prof. Adalbert Rebić (8), biskup Vlado Košić (5), a za njima slijede samostalno s po jednim uređenim zbornikom, ili u suradnji s nekima od spomenutih: Jakov Mamić, Petar Lubina, Manda Svirac, Ivan Karlić i sada s. Valerija Kovač.

Ovaj 16. svezak, koji Hrvatski mariološki institut objavljuje u suradnji s Kršćanskom sadašnjošću, nije posljednji. Već sada se u pripremi za izdavanje nalaze novi. Na žalost, nije tijekom povijesti suradnje na poslu nakladništva uvijek bilo sjajno niti bez poteškoća. Ali nikada nije nedostajalo zajedničke volje i težnje za zajedničkim dobrom, koje je kao takvo prepoznato. To se ne odnosi samo na ove zbornike, nego općenito na teološke i druge znanstvene knjige u izdanju Kršćanske sadašnjosti. Čini mi se, da se ozbiljna ili zahtjevnija kršćanska literatura danas probija jednako teško do širega sloja čitatelja, kao što je to bio slučaj i na počecima pokretanja biblioteke „Teološki radovi“ naše izdavačke kuće.

Zanimljiva je u tom pogledu opaska, koju je u prvome kod nas objavljenom zborniku Hrvatskoga mariološkog instituta iznio tadašnji njegov predsjednik, prof. Adalbert Rebić: „Zahvaljujem Kršćanskoj sadašnjosti što je preuzela izdavanje Zbornika u svom nizu Teoloških radova i tako omogućila da je Zbornik radova ipak, pa makar uz poteškoće, objavljen.“ A objavljen je 1978. godine, kao 11. svezak u spomenutoj biblioteci. Napomena prof. Rebića datirana je godinu dana ranije, a u Zborniku su objavljeni radovi sa simpozija koji se održao u Splitu 1976. godine, dakle dvije godine prije samoga objavljivanja. Ovo pokazuje zahtjevnost uređivanja, pripreme i objavljivanja mariološko-marijanskih zbornika na početku, ali to vrijedi u određenom smislu i danas.

Zbog općenito nedostatne recepcije znanstvenih knjiga u našoj sredini, malih naklada i samim time većih troškova izdavanja te nužno visoke maloprodajne cijene takvih knjiga, Kršćanska sadašnjost za objavljivanje ovoga zbornika bila je slobodna zamoliti za veće razumijevanje i pomoć Katolički bogoslovni fakultet, odnosno njegov Hrvatski mariološki institut. Prof. Karlič, predsjednik Instituta, pronašao je rješenje i u dogovoru s dekanom, prof. Cifrakom, ovaj zbornik predstavlja sada jedan novi oblik nakladničkoga suizdavaštva i suradnje između Katoličkoga bogoslovnog fakulteta i Kršćanske sadašnjosti. Dekanu Fakulteta i predstojniku Instituta zahvaljujem u ime Kršćanske sadašnjosti na prihvaćanju naših prijedloga o modelima aktualne suradnje pri objavljivanju mariološko-marijanskih zbornika, nadajući se da će tako barem na neko vrijeme i nadalje biti omogućena vrijedna i časna tradicija kontinuiranoga objavljivanja radova s područja svjetske i hrvatske mariologije, odnosno marijanske duhovnosti i kulture.

U izdavanju zbornika, uz izdavača, najvažniji su njihovi urednici. Svatko tko je imao prilike prirediti i urediti radove i prinose više autora radi objavljivanja u jednoj knjizi, zna o kakvome je mukotrpnome i dugotrajnome poslu riječ. Svaka čast i čestitam s. Valeriji što se toga posla prihvatila i što ga je izvršila na sebi svojstven pedantan i kvalitetan način.

Na kraju, zahvaljujem našim domaćinima u prigodama predstavljanja ovoga zbornika. Najprije biskupu Vladi Košiću, koji je i inicijator i suorganizator kako simpozija, tako i veliki zagovornik i poticatelj izdavanja ovoga zbornika o štovanju Bogorodice na području Sisačke biskupije. Vjerujem da će učiniti najviše i u njegovoj dostupnosti i recepciji barem na području ove naše i drevne i mlade Sisačke biskupije. Bilo bi to hvalevrijedno, jer koliko sam mogao procijeniti, u ovome Zborniku po prvi put su znanstveno istraženi i od zaborava sačuvani najvažniji aspekti marijanske duhovnosti i kršćanske kulture na ovome povijesno bremenitome prostoru. Čestitam biskupu i svim suradnicima na odvažnosti i zahvaljujem na požrtvornosti.

Zahvaljujem i Katoličkom bogoslovnom fakultetu, na čelu s dekanom prof. Cifrakom. Bez našega Katoličkoga bogoslovnog fakulteta nezamislivi su i znanstveni simpoziji, i znanstvena istraživanja ove vrste uopće, kao i samo objavljivanje znanstvenih radova, kako je naročito slučaj kod ovoga izdanja zbornika. Zahvaljujem na suradnji i mnogostrukim obogaćenjima predstojniku HMI-a, prof. Ivanu Karliču. Također tajnici HMI-a, prof. Valeriji Kovač, ne samo za uređivanje ovoga zbornika, nego i za sve ostalo što čini u okvirima mnogobrojnih inicijativa i aktivnosti Instituta, sve do organizacije predstavljanja u Sisku i Zagrebu. Hvala svim čitateljima ovoga zbornika, zbog kojih je i objavljen.